

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АКТУАЛІЗАЦІЇ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В НАШІЙ ДЕРЖАВІ

Коваленко О.

Сумський національний аграрний університет м. Суми

e-mail: olexkovaenko@ukr.net

O. Kovalenko. PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE UPDATE AND PROMOTION OF ECO-TOURISM IN OUR COUNTRY. In this work, proposals for the actualization and popularization of ecological tourism as a promising type of tourism in our country are considered. It is also suggested in the work to pay attention to the identification of the necessary proposals for the promotion of ecological tours in protected areas. Also, the definition of ecotourism is given and the task for the development of ecotourism in Ukraine is set.

Key words: ecological tourism, cluster, destination, protected areas, ecotour, education in tourism.

Позитивний вплив туризму на навколишнє середовище проявляється у сприянні та залученні фінансових потоків в природоохоронні території, національні парки та заповідники, які є важливими туристичними дестинаціями; покращення стану навколишнього середовища; підвищення рівня екологічної освіти населення та самосвідомості.

Світовим трендом вважається перспективне динамічне зростання інтересу до культурно-пізнавального (культурно-історичного) та екологічного туризму, орієнтованого на рекреаційну активність на природі, що робить нашу державу привабливим туристичним напрямом для вітчизняних та іноземних туристів.

Завдяки природним умовам наша держава сприймається як перспективна територія у розвитку екологічного туризму. Всесвітня туристська організація назвала екологічний туризм серед пріоритетних напрямів розвитку внутрішнього та в'їзного туризму в Україні (Божидарнік, 2019).

Екологічний туризм має на увазі під собою відмову від масових комунікацій, від популярного культу комфорту, від максималістських туристичних благ, які дуже популярні в інших видах туризму. За визначенням Міжнародної організації екотуризму, «екологічний туризм – це відповідальна подорож до природних зон, областей, що зберігають навколишнє середовище та підтримують добробут місцевих жителів». Екологічний туризм – діяльність з організації подорожей, куди входять всі форми природно-орієнтованого туризму, у яких основний мотивацією туристів є спостереження, залучення до природи і прагнення її збереження (Дмитрук, 2004).

Екологічний туризм являє собою єдиний напрямок у туристичній галузі, який зацікавлений та інтегрований на своєму основному ресурсі, на природному середовищі та його окремих елементах. Якщо ж субсидіарно у розвиток екологічного туризму залучені і місцеві жителі конкретної локації, вони стають зацікавлені у тому, щоб використовувати ці ресурси у вигляді господарювання і дбайливого використання на благо регіону.

До основних ознак екологічного туризму належать (Вишневський, 2015):

- подорож на природу,
- знайомство з місцевими звичаями, традиціями і культурою, знайомство з локальним навколишнім середовищем;
- зменшення негативних наслідків, пов'язаних із наслідками соціально-культурного та антропогенного впливу на природу, здійснення заходів, спрямованих на підтримку екологічно-стійкого середовища;
- надання сприяння в охороні природи (волонтерство) та місцевої самобутньої культури;
- участь та отримання доходів місцевими жителями від туристської діяльності, що є добрим стимулом, для охорони навколишнього середовища;
- зростаюча економічна ефективність та значний внесок у розвиток відвідуваних регіонів.

Можна зробити висновки, що екологічний туризм з одного боку спрямований на задоволення людських потреб у рекреації від міської рутини на лоні природи, у пізнанні локальної культури місцевого населення, а з іншого дає можливість вирішити питання, пов'язані з економічним та природоохоронним становищем регіонів.

Нажаль на сьогодні склалась така практика, що вітчизняні туристи мало уявляють собі, чим екотуризм відрізняється від звичайного відпочинку на природі. Класичні екотури спрямовані на екологічне просвітництво мандрівників, хоч і припускають знайомство з історичним минулим субетносів, що населяють регіон, з їх традиційним способом життя, ремеслами, фольклором, сприяють розвитку місцевої економіки. Найпопулярнішими та наймасовішими є тури одного дня – екскурсії, які здійснюються туристами.

Можливість розвитку екологічного туризму у природоохоронних територіях нашої держави особливо перспективна. Основні регіони розвитку екологічного туризму в Україні зосереджені у західній та північній частині держави. Для застосування практик екологічно сталого туризму система заповідників та національних парків має низку особливостей та переваг (Вишневський, 2015):

1) Розвиток екологічного туризму – це не виключно комерціалізація; максимізація прибутку не є самоціллю. Саме тому у звичайних туристичних агентствах не можна покладатися на популяризацію та замовлення саме такого туризму.

2) У заповідниках є наукові відділи, до функцій яких входить постійний моніторинг природних екосистем. Вони є мережею дослідницьких інститутів, що охоплюють безліч природних територій. Це робить заповідники дуже перспективними для організації всіх видів пізнавального туризму, студентських практик, наукових турів і волонтерських програм.

3) Поєднання екологічної освіти та екотуризму в резерваціях значно підвищує ефективність екологічної освіти, дозволяє широкому загалу привернути увагу до питань охорони навколишнього середовища та збільшує громадську підтримку природоохоронних територій. Природні території, що охороняються, мають реальний потенціал стати центрами – природними туристськими кластерами соціального та культурного життя в регіонах, де вони розташовані.

4) Природоохоронні території – це інфраструктурний комплекс, здатний взяти на себе функції планування, управління та моніторингу туристичної діяльності, що є передумовою для розвитку та моніторингу екологічного туризму в цілому.

Розвиток екотуризму дозволить створювати регіональний туристський продукт із максимальним використанням туристських культурно-історичних, але особливо природних ресурсів, забезпечуючи постійний приплив туристів до регіону. Однак, для створення туристичного продукту, що відповідає нормам екологічного туризму, необхідно дотримуватись деяких принципів (Дубовіч, Фомічева, 2019):

1) Поєднання туризму з охороною довкілля. Завдання принципу: залишати ці території у такому стані, в якому вони були до відвідування. Також необхідно вивчати і дотримуватися законів, дотримуватися інструкцій, покликаних охороняти навколишню екологічну систему регіону перебування.

2) Раціональне використання природних ресурсів. Зводити до мінімуму збитки відвідуючої місцевості. Переважно використовувати вже існуючі бази та стежки, не створюючи нові. Використовувати такі види організації кемпінгів, які мають мінімальний вплив на довкілля.

3) Сприяння охороні природи та природних ресурсів. Фінансово брати участь у благодійній діяльності фондів охорони навколишнього середовища.

4) Скорочення до мінімуму рівня споживаних природних ресурсів, вироблення відходів та забруднення довкілля. Використовуючи цей принцип в організації екологічного туру, необхідно розуміти, що слід вибирати продукцію в мінімальній упаковці, схильній до біохімічного розкладання та вторинної переробки.

5) Повага до місцевої культури та побуту. Особливість багатьох турів – культурно-історичний аспект. Відноситися до місцевого населення без упереджень та поважати місцеві звичаї.

б) Повага до історично важливих місць. Поважне та обережне ставлення до значних місць, пам'яток археології, культури та етнографії.

7) Участь місцевих жителів та отримання ними доходів від туристичної діяльності. Сприяє створенню у місцевих жителів економічних стимулів до охорони навколишнього середовища. Гроші, витрачені туристами, можуть принести користь локальній економіці. Залучаючи місцевих жителів до виробництва сувенірів та продукції для туристів, необхідно уникати виробництва сувенірної продукції з рідкісних видів тварин і рослин.

8) Екологічна освіта та просвітництво. Екологічний тур передбачає наявність елементів вивчення природи, здобуття туристами нових навичок та знань. Вітається завчасний збір та вивчення загальної інформації, інформації про природу та про те, як здійснюється її охорона у регіонах екологічного туру.

Слід також зазначити, що до туристично-рекреаційних ресурсів належать як природні, так і створені людиною об'єкти, сукупність яких є успішною складовою у розвитку туристської дестинації. Плануючи пріоритетні напрями у розвиток туристського бізнесу регіону, необхідно встановити спочатку, які туристично-рекреаційними ресурси має обране місце, визначити ємність туристського кластера. Якщо такий потенціал є, можна починати розробляти інвестиційну політику у цьому регіоні і налагоджувати туристську діяльність.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна стверджувати, що для розвитку екологічного туризму в нашій країні мають бути вирішені наступні завдання:

1. Розробка профільних законів та їх правовий механізм на формування індустрії екотуризму;
2. Підвищення рівня культури населення за допомогою популяризації й освіти з екотуризму;
3. Вирішення питання соціального захисту місцевого населення за допомогою актуалізації сфери екотуризму;
4. Підготовка чи перепідготовка фахівців саме з екологічного туризму;
5. Комплексна оцінка екологічних туристичних об'єктів та чітке ведення їх кадастру;
6. Налагодження моніторингу екологічного туризму;
7. Вивчення тактичних планів, стратегічних програм та заходів у сфері екологічного туризму інших країн та світової практики;
8. При розробці екологічних турів комбіновано поєднувати культурно-історичну, етнічну та екологічну складову в один пакет, бо неможливо уникнути при подорожі заповідними куточками країни зіткнення з народностями, їхньою культурою, традиціями, побутом;
9. Можливість туроператорам розробляти нові тури національними парками країни, наголошуючи на комбінації «Людина-Природа-Культура», для цього необхідно готувати фахівців та

кадри, що добре орієнтуються в універсальних напрямках туризму, а також вміють професійно обслуговувати туристів;

Туристичним фірмам необхідно пам'ятати, що, формуючи пакет і готуючи базу для прийому туристів, важливо починати роботу з освітньо-інформаційного компонента як для гідів і співробітників природоохоронних територій, так і для місцевих жителів. Він має бути основою для всіх проектів розвитку екологічного туризму.

Використані джерела

1. Божидарнік Т. В. Міжнародний туризм: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 312 с.
2. Вишневецький В. І. Екологічний туризм : навчальний посібник. Київ : Інтерпрес ЛТД, 2015. 140 с.
3. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу. Навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2004. 192 с.
4. Дубовіч І. А., Фомічева Т. Є. Сучасні теоретико-методичні та практичні проблеми розвитку екологічного туризму в Україні // Вісник ХДУ. Серія Економічні науки, 2019. № 33. С. 162-165.